

Nitel Araştırmada Özne Deneyimin Anlaşılması: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Çalışmaları

Editörler
Sevda SARI
Elif ÜNAL



© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-375-548-5	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Nitel Araştırmada Öznel Deneyimin Anlaşılması: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Çalışmaları	47518
Editörler	Baskı ve Cilt
Sevda SARI ORCID iD: 0000-0003-0117-8380 Elif ÜNAL ORCID iD: 0000-0002-2237-4105	Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	PSY000000
	DOI
	10.37609/akya.3722

Kütüphane Kimlik Kartı

Nitel Araştırmada Öznel Deneyimin Anlaşılması: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz
Çalışmaları / ed. Sevda Sarı, Elif Ünal.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
180 s. : tablo. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253755485

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Nitel araştırma yöntemleri, nicel araştırmalarda olduğu gibi bilgiye mesafelenen ve bilgiyi kontrol etmeye çalışan, araştırmacının araştırdığı konuya nesnel olma kaygısı duyduğu bir araştırma süreci değildir. Bunun tam tersi, araştırmacı araştırmaya kendi öznelliği ile dahil olan, kendini bilgiyi anlama sürecine dahil eden bir yerde konumlandırırmaktadır. Çünkü araştırmacı insan deneyiminin birbiri ile ilişkili olduğunu ve farklı gerçekliklerin varlığını kabul etmektedir. Nitel araştırmanın içerisinde farklı amaçları olan yöntemler vardır: Tümevarımsal bir şekilde bir olgunun farklı özelliklerini sergileyen katılımcılarla kavramsallaştırmaya çalışan gömülü teori; bir konuşmayı kendi etkileşimsel bağlamı içerisinde ele alan ve dil ile ne yapıldığını analiz eden konuşma analizi; o sırada dilde söylemin nasıl inşa edildiğine odaklanan söylem analizi; bir deneyimin bir öykü şeklindeki inşasını ele alan anlatı analizi gibi farklı araştırma yöntemleri vardır.

Bunların içerisinde bu kitapta yer verdiğimiz Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz, nitel araştırma yöntemleri içerisinde öznel deneyimin nasıl anlamlandırıldığına odaklanır. Merak ettiğimiz bir deneyimi yaşayan katılımcının bu deneyimi nasıl anlamlandırdığı derinlemesine görüşmeler ile keşfedilir. Araştırmacının da bu deneyimi nasıl yorumladığı sürecin önemli bir parçasıdır. Araştırmacı aynı zamanda bu deneyimi katılımcının içerisinde bulunduğu kültür ve bağlam ile ele alır ve yorumlar. Bu özellikleri nedeniyle klinik psikoloji araştırmalarında Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz günümüzde oldukça tercih edilmektedir.

Kitabımızda klinik psikoloji alanında Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz'in kullanıldığı araştırmalara yer verilmiştir. Okuyucunun araştırma sürecine eşlik edebilmesi için veri toplama, ayrıntılı analizler ve araştırmacıların refleksif notlarını içeren tüm araştırma süreçlerine bölümlerde şeffaf bir şekilde yer verilmiştir. Bu sayede Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz'i araştırmalarında kullanmak isteyen araştırmacılar için kitabımız bir rehber olma niteliği taşımaktadır.

İlk bölümümüzde Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz'in niteliğini, kuramsal temellerini ve yorumlanmasını ele alarak bir <nitel> çalışma olarak özelliklerini sunmayı amaçlamaktayız. İkinci bölümde, travmanın kuşaklararası aktarımı fenomenolojik bir bakış açısıyla incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise sosyal medya

bağımlılığı yaşayan bireylerin deneyimleri Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz ile derinlemesine araştırılmıştır. Dördüncü bölümde, doğum sonrası depresyon yaşayan akademisyen Türk annelerin annelikteki zorlu geçiş deneyimleri ortaya konulmuştur. Beşinci bölümde ise, sosyal medya kullanım davranışını kontrol etmekte zorlanan kadınların duygu ve deneyimleri fenomenolojik olarak analiz edilmiştir. Son bölüm ise COVID-19 nedeniyle baba kaybı yaşayan genç yetişkin kadınların bu kayıp deneyimini Yorumlayıcı Fenomenolojik Yöntemle incelemiştir.

Bu kitabın, psikoloji ve ilgili alanlarda çalışan akademisyenler, lisansüstü öğrenciler ve araştırmacılar için bir başvuru kaynağı olmasını diliyoruz. Amacımız, nitel araştırmanın derinlikli ve yorumlayıcı potansiyelini keşfetmek isteyen herkese ilham vermek ve öznel deneyimin anlaşılmasına yönelik yeni araştırma yolları açmaktır.

Sevgi ve saygılarımızla,

Editörler

Dr. Sevda SARI & Dr. Elif ÜNAL

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz: Kuramsal Temelleri, Yorumlama ve “Nitelikli” Bir Çalışmanın Belirleyici Özellikleri	1
	<i>Ayşen GÜNDÜZ</i>	
Bölüm 2	Tanınmayan Bir Kardeşin Hayaleti İçin Tutulan Yas: Travmanın Kuşaklararası Aktarımı	15
	<i>Onur Can ÇABUK</i>	
	<i>Tülin GENÇÖZ</i>	
Bölüm 3	Sanal Dünyanın Çekim Gücü: Sosyal Medya Bağımlılarının Deneyimlerinin Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz ile Araştırılması	45
	<i>Dilan AKTAŞ</i>	
	<i>Fazilet CANBOLAT</i>	
	<i>Faruk GENÇÖZ</i>	
Bölüm 4	Türk Akademisyen Annelerin Postpartum Depresyon Deneyimleri: Anneliğe Zorlu Bir Geçiş	73
	<i>Fatma Girgin KARDEŞ</i>	
	<i>Derya ÖZBEK ŞİMŞEK</i>	
	<i>Tülin GENÇÖZ</i>	
Bölüm 5	Sosyal Medya Kullanım Davranışını Kontrol Etme Zorluğu Yaşayan Kadınların Kendileri ve Diğerleri İle Kurduğu İlişki Deneyimlerinin Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz ile İncelenmesi	107
	<i>İzel G. ÖZKAN</i>	
	<i>Sevda SARI</i>	
Bölüm 6	Genç Yetişkin Kadınlarda COVID-19’un Neden Olduğu Baba Kaybı Deneyiminin Yorumlayıcı Fenomenolojik Yöntem ile Analizi	137
	<i>Dilara ALKAN</i>	
	<i>Elif ÜNAL</i>	

YAZARLAR

Klinik Psikolog Dr. Dilara ALKAN

Bağımsız Psikolog

Dilan AKTAŞ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat
Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Fazilet CANBOLAT

Kapadokya Üniversitesi, Beşerî Bilimler
Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Arş. Gör. Dr. Onur Can ÇABUK

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji
Bölümü

Prof. Dr. Faruk GENÇÖZ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat
Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat
Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Ayşen GÜNDÜZ

İstanbul Atlas Üniversitesi, İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Öğr. Gör. Dr. Fatma Girgin KARDEŞ

İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Reklamcılık
Bölümü

Klinik Psikolog Dr. İzel G. ÖZKAN

Korto Psikoloji

Psikolog Dr. Sevdâ SARI

Lente Nitel Araştırma Merkezi

Derya ÖZBEK ŞİMŞEK

Klinik Psikolog Dr., Bağımsız Psikolog

Dr. Öğr. Üyesi Elif ÜNAL

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü

Bölüm 1

YORUMLAYICI FENOMENOLOJİK ANALİZ: KURAMSAL TEMELLERİ, YORUMLAMA VE “NİTELİKLİ” BİR ÇALIŞMANIN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİ

Ayşen GÜNDÜZ¹

Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA), Smith (1991, 1996) tarafından tanımlanmış nitel bir araştırma yöntemidir. Özellikle sağlık psikolojisi ve klinik psikoloji alanlarındaki çalışmalarda sıkça kullanılmaktadır. Çalışmaların yaygın olarak, hastalık deneyimi, psikolojik sıkıntı, bakımverenlerin deneyimleri, danışanların terapi deneyimi, üreme gibi konular üzerine gerçekleştirildiği görülmektedir (Smith, 2011). Belirli konuların ön plana çıkmasını, Smith'in kendisinin de sağlık psikolojisi alanında çalışması ile ilişkilendirmek mümkündür. Smith (1996) yorumlayıcı fenomenolojik analizi, sağlık psikolojisinde önemli bir yere sahip olan sosyal biliş yaklaşımı ile söylem analizi arasında bir uzlaşma olarak nitelendirmektedir. Söylem analizi, dile ve bağlama önem vermekte ancak söylemin ötesindeki bilişler, inançlar, tutumlar ve davranışlarla bağlantı kurmaya çalışan sosyal bilişsel yaklaşımı eleştirmektedir. Oysa sağlık psikolojisi alanında, hem varolan hastalıkların doğası, hem de insanların öznel deneyimleri çalışılmaktadır (Smith, 1996). Yorumlayıcı fenomenolojik analiz ise bu ihtiyaç temelinde ortaya çıkmış bir yöntemdir. Günümüzde de başta sağlık psikolojisi ve klinik psikoloji olmak üzere, psikolojinin farklı alanlarında gerçekleştirilen yorumlayıcı fenomenolojik analiz çalışmaları hızla artmaktadır. Smith (2011a) yorumlayıcı fenomenolojik analiz çalışmaları üzerine yaptığı incelemede, tanınmış indekslerde 2002 yılına kadar herhangi bir yorumlayıcı fenomenolojik analiz çalışması bulunmazken, 2008 ile birlikte araştırmaların ivme kazandığını ifade etmiştir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Atlas Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, aysenmaras@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-8292-2580

yorumlayıcı fenomenolojik araştırmaları yaygınlaşıp geliştikçe, yazarlar “birey ve deneyimi merkeze alan” ama aynı zamanda bağlamsal öğelere de tamamlayıcı şekilde yer veren yaratıcı çalışmalar ortaya çıkaracaklardır.

Sonuç

Bu bölümde yorumlayıcı fenomenolojik analizin kuramsal temellerine, yorumlama sürecine ve nitelikli bir yorumlayıcı fenomenolojik analiz araştırması gerçekleştirmek için hangi noktalara dikkat edilmesinin önemli olduğuna odaklanılmıştır. İdiografi, fenomenoloji ve yorumbilim, yorumlayıcı fenomenolojik analizin kuramsal yapıtaşlarını oluşturmaktadır. Yorumlayıcı fenomenolojik analizde, birincil olarak, öznenin deneyimine, mümkün olduğunca empati kurarak yaklaşmak ve ardından yüzeyin altındakini aramaya çalışan sorular sorup, “çifte yorumlama” adı verilen süreci izlemek önemlidir. Fakat yorumlama, ön teorik kabullerden kaçınmayı gerektirir. Smith (2011a, 2011b) nitelikli bir yorumlayıcı fenomenolojik analiz çalışmasının nasıl olacağına dair de araştırmacılara bir rehber sunmaktadır. Nitelikli bir yorumlayıcı fenomenolojik analiz çalışması ortaya koyabilmenin çeşitleri boyutları vardır. Yorumlayıcı fenomenolojik analizin kuramsal temellerini bilmek ve epistemolojik pozisyonunu açıkça belirtmek önemlidir. Bunun yanı sıra, odaklı, şeffaf olabilmek; güçlü bir veri toplayarak güçlü bir çifte yorumlama sürecinden geçirmek; inandırıcı ve gelişen bir deneyimsel anlatı oluşturarak, doğru alıntıları özenle seçmek, nitelikli bir yorumlayıcı fenomenolojik analizin anahtar özelliklerini oluşturmaktadır.

Kaynakça

- Chamberlain, K. (2011). Troubling methodology. *Health Psychology Review*, 5, 48_54.
- Visser, R., & Smith, J.A. (2006). Mister in between: A case study of masculine identity and health-related behaviour. *Journal of Health Psychology*, 11, 685-695.
- Crotty, M. (2003). *The foundations of social research: Meaning and perspective in the research process*. Sage.
- Dilthey, W. (1996). *Hermeneutics and the Study of History*. Selected Works IV. Ed. Rudolf Makkreel and Fritjh of Rodi. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Eatough, V. & Smith, J. A. (2008). Interpretative Phenomenological Analysis. In C. Willig, W. Stainton-Rogers (eds.). *The SAGE handbook of qualitative psychology*.
- Guba, E. G. ve Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.). *Handbook of qualitative research* (pp. 105-117). Sage.
- Gündüz-Maraş, A. (2022). Klinik Psikolojide Nitel Araştırmalar. İçinde T. Gençöz (ed.) *Psikolojide nitel araştırma yöntemleri: Yaklaşımlar, veri analizi ve uygulama örnekleri*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

- Moran, D. (2002). *Introduction to phenomenology*. Routledge: London and New York.
- Nizza, I., Farr, J. and Smith, J. A. (2021) Achieving excellence in interpretative phenomenological analysis (IPA): Four markers of high quality. *Qualitative Research in Psychology* . ISSN: 1478-0887. Downloaded from: <https://eprints.bbk.ac.uk/id/eprint/44551/>
- Palmer, R. E. (1969). *Hermeneutics: Interpretation Theory in Schleiermacher, Dilthey, Heidegger, and Gadamer*. Northwestern University Press.
- Rennie, D. L., Watson, K. D. ve Monteiro, A. M. (2002). The rise of qualitative research in psychology. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 43(3), 179-189. DOI:10.1037/h0086914
- Ricoeur, P. (1966/1970) *Freud and Philosophy: An Essay on Interpretation*, transl. Denis Savage. New Haven and London: Yale University Press.
- Smith, J.A. (1991). Conceiving selves: A case study of changing identities during the transition to motherhood. *Journal of Language and Social Psychology*, 10, 225-243.
- Smith, J.A. (1996). Beyond the divide between cognition and discourse: Using interpretative phenomenological analysis in health psychology. *Psychology & Health*, 11(2), 261-271. DOI:10.1080/08870449608400256
- Smith, J. A., & Osborn, M. (2003). Interpretative Phenomenological Analysis. In J. A. Smith (Ed.). *Qualitative psychology: A practical guide to methods* (pp. 53-80). London: Sage.
- Smith, J. A. (2004) Reflecting on the development of interpretative phenomenological analysis and its contribution to qualitative research in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 1(1), 39-54. DOI : 10.1191/1478088704qp004oa
- Smith, J. A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method, and research*. Sage Publications.
- Smith, J.A. (2011a). Evaluating the contribution of interpretative phenomenological analysis. *Health Psychology Review*, 5(1), 9-27. DOI:10.1080/17437199.2010.510659
- Smith, J. A. (2011b). Evaluating the contribution of interpretative phenomenological analysis: A reply to the commentaries and further development of criteria. *Health Psychology Review*, 5(1), 55-61. DOI: 10.1080/17437199.2010.541743
- Willis, P. (2001). The "Things Themselves" in Phenomenology. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 1(1), 1-12. DOI: 10.1080/20797222.2001.11433860

Bölüm 2

TANINMAYAN BİR KARDEŞİN HAYALETİ İÇİN TUTULAN YAS: TRAVMANIN KUŞAKLARARASI AKTARIMI

Onur Can ÇABUK¹
Tülin GENÇÖZ²

Bu bölümde yer verilen çalışmada, ailede ilk doğan çocuğun kaybının sonraki çocuklar üzerindeki etkisi ve bu kaybın onların yetişkinlikteki deneyimlerine nasıl yansıdığı incelenmiştir. Yas sürecinin ve kuşaklararası aktarımın bireysel deneyimlere göre şekillendiği göz önünde bulundurularak, çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olan Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) kullanılmıştır. Travmanın kuşaklararası aktarımı bir kavram olarak, II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası tarafından yaklaşık altı milyon Yahudi'nin yanı sıra Romanlar, engelliler, siyasi muhalifler ve diğer grupların sistematik şekilde katledildiği soykırımdan (Holokost) kurtulanların çocukları ile yapılan çalışmalarda kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram ile ilgili yayımlanan ilk çalışmada Rakoff ve arkadaşları (1966), ebeveynleri toplama kamplarından kurtulduktan sonra doğmuş çocukların, kamplarda kendileri bulunmuş gibi şiddetli psikolojik belirtiler gösterdiğini belirtmiştir. Bir üniversitenin ruh sağlığı kliniğine başvuran öğrencileri gözlemleyen Trossman (1968), bu gençlerin mevcut sorunları ile kamplardan kurtulan ebeveynlerinin geçmiş travmaları arasındaki bağlantıyı işaret etmiştir. İlerleyen yıllarda yapılan çalışmalar, kaygı ve suçluluk ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğu görülen hayatta kalma sendromunun ebeveynlerden sonraki nesillere aktarıldığını (Barocas ve Barocas, 1973); hayatta kalanların çocuklarının daha yıkıcı davranışlar ile daha fazla bağımlılık sergilediklerini (Sigal ve ark., 1973); bu kişilerin daha fazla kişilik çatışması bildirdiklerini (Graaf, 1975) ortaya çıkarmaktadır. Toplama kamplarından kurtulanların torunları da

* Yazar Notu: Bu çalışmada birinci yazarın, diğer yazarın danışmanlığında yürütülen "Grieving for the 'Ghost' of an Unknown Sibling: An Interpretative Phenomenological Analysis of the Transmission of Trauma Across Generations" başlıklı doktora tezi uyarlanmıştır.

¹ Arş. Gör. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, onur.can.cabuk@ege.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0473-2420

² Prof. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, tgencoz@metu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2827-7461

olabilir. Travma, ölüm ve yas gibi konularla çalışmanın yıpratıcı etkisi göz önünde bulundurulduğunda; süpervizyonun ve kişisel terapinin, resmi eğitim süreçlerini tamamlamış olsalar dahi tüm uzmanlar için önemini koruduğunun altı çizilmektedir.

Bu çalışmada katılımcıların öznelliğine değeri verilmiş, hikayeleri genelleme kaygısı olmadan anlaşılmasına çalışılmış, deneyimleri herhangi bir psikopatoloji ile etiketlenmeden yorumlanmıştır. Çalışma, bireylerin ebeveynleriyle ilişkisine odaklanmış, ailedeki açık iletişim yokluğu ve çocuğa aile yararına roller yüklemenin travmanın aktarımına olası katkısına işaret etmiştir. Kültürün iletişimde ve çocuğa verilen rolü belirlemede önemli bir faktör olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gelecekteki çalışmalarda kişinin içinde yetiştiği kültür ve toplumun etkisinin daha ayrıntılı incelenmesi önerilmektedir. Yorumlayıcı fenomenolojik analizin idiyografik özelliği sayesinde, bu çalışmada katılımcıların görüşme esnasında çocukluklarını değerlendirmelerindeki değişim tespit edilebilmiştir. Araştırmacılara, bilinçli iletişimin yanında bilinç dışı süreçlerin de işleyebileceği konular incelenirken nitel araştırma yöntemlerinden faydalanmaları tavsiye edilmektedir.

Kaynakça

- Barocas, H. A., & Barocas, C. B. (1973). Manifestations of concentration camp effects on the second generation. *American Journal of Psychiatry*, 130(7), 820-821.
- Berger, L. (1988). *The long-term psychological consequences of the Holocaust on the survivors and their offspring*. In R. L. Brahm (Ed.), *Holocaust studies series. The psychological perspectives of the Holocaust and of its aftermath* (p. 175-221). Social Science Monographs.
- Christ, G., Bonanno, G., Malkinson, R., & Rubin, S. (2003). Bereavement experiences after the death of a child. In M. J. Field & R. E. Behrman (Eds.), *When children die: Improving palliative and end-of-life care for children and their families*, 553, 579.
- Danieli, Y. (1982). Families of survivors of the Nazi Holocaust: Some short- and long-term effects. *Series in Clinical & Community Psychology: Stress & Anxiety*, 8, 405-421.
- Davies, R. (2004). New understandings of parental grief: Literature review. *Journal of advanced nursing*, 46(5), 506-513.
- Dyregrov, K., Nordanger, D., & Dyregrov, A. (2003). Predictors of psychosocial distress after suicide, SIDS and accidents. *Death studies*, 27(2), 143-165.
- Eatough, V. & Smith, J.A. (2017). Interpretative phenomenological analysis. In C. Willig and W. Stainton Rogers (Eds), *The SAGE Handbook of Qualitative Research in Psychology*. London: Sage.
- Felsen, I., & Erlich, H. S. (1990). Identification patterns of offspring of Holocaust survivors with their parents. *American Journal of Orthopsychiatry*, 60(4), 506-520.
- Fonagy, P. (1999). The transgenerational transmission of holocaust trauma. *Attachment & Human Development*, 1, 92-114.

- Fossion, P., Rejas, M. C., Servais, L., Pelc, I., & Hirsch, S. (2003). Family approach with grandchildren of Holocaust survivors. *American Journal of Psychotherapy*, 57(4), 519-527.
- Freud, S. (1940) Splitting of the ego in the process of defense. *Standard Edition*, 23: 271-278. London: Hogarth Press, 1964.
- Freyberg, J. T. (1989). *The emerging self in the survivor family*. In P. Marcus & A. Rosenberg (Eds.), *Healing their wounds: Psychotherapy with Holocaust survivors and their families* (p. 85-104). Praeger Publishers.
- Giladi, L., & Bell, T. S. (2013). Protective factors for intergenerational transmission of trauma among second and third generation Holocaust survivors. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 5(4), 384.
- Graaf, T. D. (1975). Pathological patterns of identification in families of survivors of the Holocaust. *Israel Annals of Psychiatry & Related Disciplines*, 13, 335-363.
- Hall, C. (2014). Bereavement theory: Recent developments in our understanding of grief and bereavement. *Bereavement Care*, 33(1), 7-12.
- Hass, A. (1996). *In the shadow of the Holocaust: The second generation*. Cambridge University Press.
- Holmes, J. (1999). Ghosts in the consulting room: An attachment perspective on intergenerational transmission. *Attachment & human development*, 1(1), 115-131.
- Iliceto, P., Candilera, G., Funaro, D., Pompili, M., Kaplan, K. J., & Markus-Kaplan, M. (2011). Hopelessness, temperament, anger and interpersonal relationships in Holocaust (Shoah) survivors' grandchildren. *Journal of Religion and Health*, 50(2), 321-329.
- Kellermann, N. P. (2001). Perceived parental rearing behavior in children of Holocaust survivors. *Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, 38, 58-68.
- Kellermann, N. P. (2001). Transmission of Holocaust trauma: An integrative view. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 64(3), 256-267.
- Kempson, D., Conley, V. M., & Murdock, V. (2008). Unearthing the construct of transgenerational grief: The "ghost" of the sibling never known. *Illness, Crisis & Loss*, 16(4), 271-284.
- Kreicbergs, U., Valdimarsdóttir, U., Onelöv, E., Henter, J. I., & Steineck, G. (2004). Anxiety and depression in parents 4-9 years after the loss of a child owing to a malignancy: a population-based follow-up. *Psychological medicine*, 34(8), 1431.
- Krell, R. (1979). Holocaust families: The survivors and their children. *Comprehensive Psychiatry*, 20(6), 560-568.
- Lang, M. (1995). Silence therapy with Holocaust survivors and their families. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 16(1), 1-10.
- Letzter-Pouw, S. E., Shrira, A., Ben-Ezra, M., & Palgi, Y. (2014). Trauma transmission through perceived parental burden among Holocaust survivors' offspring and grandchildren. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 6(4), 420.
- Lev-Wiesel, R. (2007). Intergenerational transmission of trauma across three generations: A preliminary study. *Qualitative Social Work*, 6(1), 75-94.
- Lieberman, S. (1979). A transgenerational theory. *Journal of Family Therapy*, 1(3), 347-360.
- Mahan, C. K., & Calica, J. (1997). Perinatal loss: Considerations in social work practice. *Social Work in Health Care*, 25(3), 141-152.

- Malkinson, R., & Bar-Tur, L. (2005). Long term bereavement processes of older parents: The three phases of grief. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 50(2), 103-129.
- Miller, A. (1995). *The drama of being a child: The search for the true self*. Virago.
- Morrow, S. L. (2005). Quality and trustworthiness in qualitative research in counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 250-260. doi:10.1037/0022-0167.52.2.250
- Nadler, A., Kav-Venaki, S., & Gleitman, B. (1985). Transgenerational effects of the holocaust: externalization of aggression in second generation of holocaust survivors. *Journal of consulting and clinical psychology*, 53(3), 365.
- Nasio, J. D. (1996). *Le livre de la douleur et de l'amour*. Payot.
- Patton, M. Q. (2002). Two decades of developments in qualitative inquiry: A personal, experiential perspective. *Qualitative social work*, 1(3), 261-283.
- Perry, B. D. (1999). Memories of fear: How the brain stores and retrieves physiological states, feelings, behaviors and thoughts from traumatic events. *Splintered reflections: Images of the body in trauma*. New York, NY: Basic Books.
- Pietkiewicz, I., & Smith, J. A. (2014). A practical guide to using interpretative phenomenological analysis in qualitative research psychology. *Psychological Journal*, 20(1), 7-14.
- Phillips, R. E. (1978). Impact of Nazi Holocaust on children of survivors. *American Journal of Psychotherapy*, 32(3), 370-378.
- Rakoff, V. (1966). *Long term effects of the concentration camp experience*. Viewpoint
- Rakoff, V., Sigal, J. J., & Epstein, N. B. (1966). Children and families of concentration camp survivors. *Canadas Mental Health*, 14(4), 24-26.
- Rando, T. A. (Ed.). (1986). *Parental loss of a child*. Research PressPub.
- Rowland-Klein, D., & Dunlop, R. (1998). The transmission of trauma across generations: Identification with parental trauma in children of Holocaust survivors. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 32(3), 358-369.
- Rubin, S. S., & Malkinson, R. (2001). Parental response to child loss across the life cycle: Clinical and research perspectives. In M. Stroebe, R. Hansson, W. Stroebe, & H. Schut (Eds.), *Handbook of bereavement research: Consequences, coping and care* (pp. 219-240). Washington, DC: American Psychological Association Press.
- Schindler, R., Spiegel, C., & Malachi, E. (1992). Silences: Helping elderly holocaust victims deal with the past. *The International Journal of Aging and Human Development*, 35(4), 243-252.
- Sigal, J. J., & Weinfeld, M. (1989). *Trauma and rebirth: Intergenerational effects of the Holocaust*. Praeger Publishers.
- Sigal, J. J., Silver, D., Rakoff, V., & Ellin, B. (1973). Some second-generation effects of survival of the Nazi persecution. *American Journal of Orthopsychiatry*, 43(3), 320.
- Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. London: Sage Publications Ltd.
- Smith, J. A., Jarman, M., & Osborn, M. (1999). Doing interpretative phenomenological analysis. *Qualitative health psychology: Theories and methods*, 218-240.
- Smith, J.A. & Osborn, M. (2003). *Interpretative phenomenological analysis*. In J.A. Smith, (Ed.) *Qualitative psychology*. Sage.
- Smith, J.A. & Osborn, M. (2008) *Interpretative phenomenological analysis*. In J.A. Smith (Ed.) *Qualitative Psychology: A practical guide to research methods* (pp. 53-80). London, UK: Sage Publications Ltd.

- Solomon, Z. (1998). Transgenerational effects of the Holocaust. In *International handbook of multigenerational legacies of trauma* (pp. 69-83). Springer, Boston, MA.
- Steinberg, A. (1989). *Holocaust survivors and their children: A review of the clinical literature*. In P. Marcus & A. Rosenberg (Eds.), *Healing their wounds: Psychotherapy with Holocaust survivors and their families* (p. 23-48). Praeger Publishers.
- Trossman, B. (1968). Adolescent children of concentration camp survivors. *Canadian Psychiatric Association Journal*, 13(2), 121-123.
- Van der Kolk, B. A., McFarlane, A. C., & Weisaeth, L. (1996). *Traumatic stress*. New York: Guilford.
- Volkan, V. D. (2007). Not letting go: From individual perennial mourners to societies with entitlement ideologies. In *Freud's "Mourning and Melancholia," ed. Leticia Glocer Fiorini, Sergio Lewkowicz and Thierry Bokanowski*, 90-109.
- Volkan, V. D., & Zintl, E. (1993). *Life after loss: The lessons of grief*. Karnak Books Ltd.
- Willig, C. (2008). *Introducing qualitative research in psychology*. Maidenhead: McGraw Hill/Open University Press.
- Wiseman, H., Barber, J. P., Raz, A., Yam, I., Foltz, C., & Livne-Shir, S. (2002). Parental communication of Holocaust experiences and interpersonal patterns in offspring of Holocaust survivors. *International Journal of Behavior Development*, 26, 371-381.
- Wiseman, H., Metzl, E., & Barber, J. P. (2006). Anger, guilt, and intergenerational communication of trauma in the interpersonal narratives of second generation Holocaust survivors. *American journal of orthopsychiatry*, 76(2), 176-184.
- Yehuda, R., Bierer, L. M., Schmeidler, J., Aferiat, D. H., Breslau, I., & Dolan, S. (2000). Low cortisol and risk for PTSD in adult offspring of holocaust survivors. *American Journal of Psychiatry*, 157(8), 1252-1259.
- Yehuda, R., Engel, S. M., Brand, S. R., Seckl, J., Marcus, S. M., & Berkowitz, G. S. (2005). Transgenerational effects of posttraumatic stress disorder in babies of mothers exposed to the World Trade Center attacks during pregnancy. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 90(7), 4115-4118.
- Yehuda, R., Schmeidler, J., Giller Jr, E. L., Siever, L. J., & Binder-Brynes, K. (1998). Relationship between posttraumatic stress disorder characteristics of Holocaust survivors and their adult offspring. *American Journal of Psychiatry*, 155(6), 841-843.

SANAL DÜNYANIN ÇEKİM GÜCÜ: SOSYAL MEDYA BAĞIMLILARININ DENEYİMLERİNİ YORUMLAYICI FENOMENOLOJİK ANALİZ İLE ARAŞTIRILMASI

Dilan AKTAŞ¹
Fazilet CANBOLAT²
Faruk GENÇÖZ³

Sanal Dünyanın Çekim Gücü: Sosyal Medya Bağımlılarının Deneyimlerini Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz ile Araştırılması

Bu bölümde, sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte ortaya çıkan bir bağımlılık türü olan sosyal medya bağımlılığı irdelenmiştir. Alanyazında genellikle nicel araştırma yöntemleri ile incelenen sosyal medya bağımlılığı, görece yeni bir bağımlılık türü olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, konunun nitel araştırma yöntemleri ile derinlemesine keşfedilmesi önerilmektedir (Kuss ve Griffiths, 2011). Bu amaçla, mevcut araştırmada, sosyal medya bağımlılarının deneyimlerini keşfetmek için nitel bir araştırma yöntemi olan Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, katılımcıların deneyimlerini açığa çıkarmak ve bu deneyimleri derinlemesine anlamak için uygun bir çerçeve sunduğundan tercih edilmiştir. Bu doğrultuda, sosyal medya bağımlılığı YFA yönergesine uygun olarak araştırılmış ve bu bölümde raporlanmıştır.

Çağımızda internetin ve teknolojinin gelişmesi ile insanlar, zamansal ve mekânsal sınırlamalardan büyük ölçüde özgürleşmiştir. Bu gelişmelerin bir

* Yazar Notu: Bu çalışma birinci yazarın, diğer yazarların danışmanlığında ve eş danışmanlığında yürütülen: "Social Media Addiction: Psychoanalytic Approach" başlıklı yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

¹ Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, dilan.aktas@metu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1067-6525

² Kapadokya Üniversitesi, Beşerî Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, fazilet.canbolat@kapadokya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5013-6817

³ Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, fgencöz@metu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7476-1361

psikoloji alanına önemli katkılar sağladığı düşünülebilir. Bu araştırma ile sosyal medya bağımlılarının deneyimlerini detaylı inceleme fırsatı bulunmuş ve sosyal medya bağımlıları ile çalışan terapistlere önemli klinik öneriler sunulmuştur.

Bu çalışmada bazı sınırlılıklar da bulunmaktadır. Bu çalışma, YFA için gerekli olan homojenliği sağlamak için özellikle 18 ile 25 yaş arasındaki genç yetişkinleri içermektedir. Farklı yaş gruplarında temaların farklılık gösterip göstermeyeceği sorusu dikkat çekicidir. Bu bağlamda, bu çalışmanın farklı yaş gruplarıyla, örneğin 35-45 yaş arasındaki yetişkinlerle tekrarlanması, sosyal medya bağımlılığı konusunu daha kapsamlı bir şekilde anlamak açısından zenginleştirici olabilir. Ayrıca, ileride öznenin içinde yer aldığı toplumsal yasaların netliğine dair de araştırmalar gerçekleştirilebilir; zira sosyal medya kullanımı günümüzde yazılı ya da sözel olarak yasaklanan bir durum olmamasına rağmen, toplumsal yasalarla yasaklanan psikoaktif maddeler kadar bağımlılık yaratabilir.

Kaynakça

- Declercq, F. (2006). Lacan on the capitalist discourse: its consequences for libidinal enjoyment and social bonds. *Psychoanalysis, Culture & Society*, 11(1), 74-83.
- Ergün, S., Hekimoğlu, E. C., ve Gençöz, F. (2022). Fetiş nesnesinin fallus ile ilişkisi üzerine bir inceleme. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(2), 332-350
- Evans, D. (1996). *An introductory dictionary of Lacanian psychoanalysis* (1. Basım). London, UK: Routledge.
- Freud, S. (1994). Group psychology and the analysis of the ego (J. Strachey, Çev.). İçinde J. Strachey (Ed.), *The Standart Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XVIII* (ss. 65-144). London, UK: Hogarth Press. (1921)
- Hays, D. G. ve Singh, A. A. (2012). *Qualitative inquiry in clinical and educational settings* (1. Basım). New York, NY: The Guilford Press.
- Howitt, D. (2016). *Introduction to qualitative methods in psychology* (3. Basım). Harlow, UK: Pearson.
- Kırık, A., Arslan, A., Çetinkaya, A. ve Gül, M. (2015). A quantitative research on the level of social media addiction among young people in Turkey. *International Journal of Sport Culture and Science*, 3(3), 108-122.
- Kuss, D. J. ve Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction—a review of the psychological literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8(9), 3528-3552.
- Kuss, D. J. ve Griffiths, M. D. (2017). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(3), 311.
- Lacan, J. (2013). *Ethics of psychoanalysis: The seminar of Jacques Lacan. Book VII* (J.A. Miller, Ed. ve D. Porter, Çev.). London, UK: Routledge. (1959-1960)
- Langdrige, D. (2007). *Phenomenological psychology: Theory, research and method*. Harlow: Pearson.

- Larkin, M. Watts, S. ve Clifton, E. (2006). Giving voice and making sense in interpretative phenomenological analysis. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 102-120.
- Loose, R. (2002). *The subject of addiction: Psychoanalysis and the administration of enjoyment* (1. Basım). London, UK: Karnac Books.
- O'Day, E. B. ve Heimberg, R. G. (2021). Social media use, social anxiety, and loneliness: A systematic review. *Computers in Human Behavior Reports*, 3, 100070. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2021.100070>
- Smith, J. A., Flowers, P. ve Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research* (1. Basım). London, UK: Sage Publications.
- Smith, J. A. ve Osborn, M. (2007). Interpretative Phenomenological Analysis. İçinde J. A. Smith (Ed.), *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods* (ss. 53 - 80). London, UK: Sage Publications.
- Spiers, J., ve Smith, J. (2017). *An interpretative phenomenological analysis of interview data: People on the renal waiting list consider deceased versus living donors*. London, UK: Sage Publications.
- Taubman, P. (2005). The Pleasure of Resistance: Jouissance and Reconceiving” Misbehavior”. *Occasional Paper Series*, 2005(14), 6.
- Zivnуска, S., Carlson, J. R., Carlson, D. S., Harris, R. B. ve Harris, K. J. (2019). Social media addiction and social media reactions: The implications for job performance. *The Journal of social psychology*, 159(6), 746-760.

Bölüm 4

TÜRK AKADEMİSYEN ANNELERİN POSTPARTUM DEPRESYON DENEYİMLERİ: ANNELİĞE ZORLU BİR GEÇİŞ

*Fatma Girgin KARDEŞ¹
Derya ÖZBEK ŞİMŞEK²
Tülin GENÇÖZ³*

Bu bölümde, postpartum depresyon yaşayan Türk akademisyen annelerin deneyimlerinin Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA; Interpretative Phenomenological Analysis, IPA) yöntemi ile incelendiği bir çalışma yer almaktadır. İnsanlar hayatlarında önemli bir olay yaşadıklarında bu deneyimi anlamlandırmaya çalışırlar ve YFA çalışması bu çabayı incelemekte etkili bir yöntemdir (Smith ve ark., 2009). Bu deneyimler bireyin öznel durumuyla birlikte yaşanır, istenen bir durum ya da istenmeyen ancak başa gelen bir durum olabilir. Deneyimin anlamlandırılmasında kişinin öznel psikolojik süreçlerinin yanı sıra içinde yaşadığı kültür ve bu kültürden etkilenme boyutu da önemlidir. Bir YFA incelemesi bütün bu öznel ve kültürel öğeleri yansıtabilir (Shineborne, 2011). Bu nedenle bir kadının hayatındaki büyük bir geçişi (ki annelik de böyle bir geçiş dönemi olarak düşünülebilir) nasıl anlamlandırdığına ve bu dönemde yaşanan sıkıntılara ayrıntılı olarak bakmak için en uygun yöntemin YFA olduğu düşünülmüştür. Yazının devamında çalışmanın YFA ile nasıl yürütüldüğü detaylı olarak anlatılacaktır.

Anne olmak ve anneliğe geçiş, bir kadının hayatındaki en önemli ve karmaşık deneyimlerden biridir. Anneliğe geçiş, kapsamlı değişimlerin yaşandığı (Nicolson, 1999), başkalarıyla ilişkilerin yeniden şekillendiği ve bu ilişki içerisinde yeni bir kimliğin oluştuğu bir gelişim aşaması olarak görülmektedir (Gilligan, 1982;

* Yazar Notu: Bu çalışma birinci yazarın, diğer yazarların danışmanlığında ve eş danışmanlığında tamamlamış olduğu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümünde yürütülen doktora tezinden türetilmiştir.

¹ Öğr. Gör. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, fkardes@medipol.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8306-4071

² Klinik Psikolog Dr., Bağımsız Psikolog, deryaozbeaksimsek@gmail.com

³ Prof. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, fgencöz@metu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2827-7461

bir örneklem oluşturulmuş ve bu örneklem, katılımcının algısının derinlemesine anlaşılmasını sağlamıştır. Ayrıca bu çalışmada örneklem akademisyen anneler ile sınırlandırılmıştır ve çalışmanın yapıldığı sırada bilindiği kadarı ile Türk toplumunda PPD'ye ilişkin meslek sınırlaması olan fenomenolojik sadece bir araştırma bulunmaktadır.

Son olarak postpartum bir geçiş dönemidir ve annelik öğrenilebilen deneyim ile zenginleşen bir gelişim aşaması olarak da kabul edilebilmektedir. Bu nedenle katılımcılar ile anneliklerinin sonraki dönemlerine dair yapılacak gelecek çalışmalar bu deneyimin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilecektir. Bu çalışmalar postpartum sürecini ve PPD deneyimlerini nasıl hatırladıkları ve kendilerini nasıl bir gelişim aşamasında gördükleri ile ilgili yeni bilgiler edinilmesini sağlayarak mevcut literatürü zenginleştirecektir.

Kaynakça

- Abou-Saleh, M. T., Ghubash, R., Karim, L., Krymski, M., & Bhai, I. (1998). Hormonal aspects of postpartum depression. *Psychoneuroendocrinology*, 23(5), 465–475. [https://doi.org/10.1016/s0306-4530\(98\)00022-5](https://doi.org/10.1016/s0306-4530(98)00022-5)
- Ahokas, A., Kaukoranta, J., Wahlbeck, K., & Aito, M. (2001). Estrogen deficiency in severe postpartum depression: successful treatment with sublingual physiologic 17beta-estradiol: a preliminary study. *The Journal of clinical psychiatry*, 62(5), 332–336. <https://doi.org/10.4088/jcp.v62n0504>
- Ainsworth, M. D. (1962) The effects of maternal deprivation: a review of findings and controversy in the context of research strategy, *Deprivation of Maternal Care: A Reassessment of Its Effects*, (Public Health Papers, No. 14), Geneva, World Health Organization.
- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: LEA
- American Psychiatric Association, DSM-5 Task Force. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5™* (5th ed.). American Psychiatric Publishing, Inc.. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Atuhaire, S. (2021). Knowledge and Practices of Post Cesarean Section Mothers Towards Self-Care After Delivery at Mbarara Regional Referral Hospital.
- Barba, E. ve Selder, F. (1995). Life transitions theory. *Nursing Leadership Forum*, 1, 4-11.
- Bastien, V., Braonnier, M., et De Tyche, C. (1999). Dépression postnatale Facteurs de risque et modalités de prévention Postnatal depression: risk factors and preventive measures. *L'Evolution Psychiatrique*, 64, 2.
- Beck C. T. (1992). The lived experience of postpartum depression: a phenomenological study. *Nursing research*, 41(3), 166–170.
- Beck C. T. (1995). The effects of postpartum depression on maternal-infant interaction: a meta-analysis. *Nursing research*, 44(5), 298–304.
- Beck C. T. (1996). A meta-analysis of predictors of postpartum depression. *Nursing research*, 45(5), 297–303. <https://doi.org/10.1097/00006199-199609000-00008>

- Beck C. T. (2001). Predictors of postpartum depression: an update. *Nursing research*, 50(5), 275–285. <https://doi.org/10.1097/00006199-200109000-00004>
- Bion, W. R. (1962). *Learning from Experience*. London: Karnac Books.
- Bloch, M., Rotenberg, N., Koren, D., & Klein, E. (2006). Risk factors for early postpartum depressive symptoms. *General hospital psychiatry*, 28(1), 3–8. <https://doi.org/10.1016/j.genhosppsych.2005.08.006>
- Blum, L. D. (2007). Psychodynamics of postpartum depression. *Psychoanalytic Psychology*, 24(1), 45–62. <https://doi.org/10.1037/0736-9735.24.1.45>
- Bowlby, J. (1951). Maternal care and mental health. *Bulletin of the World Health Organization*, 3, 355–533.
- Canpolat, F. (2023). Madea Kompleksi: Lacanyen Kuramda Kadınlık ve Annelik. İçinde T. Gençöz (Ed.). *Freud'dan Lacan'a Vaka İncelemeleri Cilt 3*. Nobel Yay.
- Buckwalter, J. G., Stanczyk, F. Z., McCleary, C. A., Bluestein, B. W., Buckwalter, D. K., Rankin, K. P., Chang, L., & Goodwin, T. M. (1999). Pregnancy, the postpartum, and steroid hormones: effects on cognition and mood. *Psychoneuroendocrinology*, 24(1), 69–84. [https://doi.org/10.1016/s0306-4530\(98\)00044-4](https://doi.org/10.1016/s0306-4530(98)00044-4)
- Chodorow, N. (1999) *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Sociology of Gender*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Cummings, E. M., & Cicchetti, D. (1990). Toward a transactional model of relations between attachment and depression. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (pp. 339–372). The University of Chicago Press.
- Downey, G., & Coyne, J. C. (1990). Children of depressed parents: An integrative review. *Psychological Bulletin*, 108(1), 50–76. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.1.50>
- Field, T., Healy, B., & LeBlanc, W. (1989). Sharing and synchrony of behavior states and heart rate in nondepressed versus depressed mother-infant interactions. *Infant Behavior and Development*, 12, 357–376. doi:10.1016/0163-6383(89)90044-1
- Gao, L. L., Chan, S. W., You, L., & Li, X. (2010). Experiences of postpartum depression among first-time mothers in mainland China. *Journal of advanced nursing*, 66(2), 303–312. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2009.05169.x>
- Feher-Gurewich, J. (2006). A Lacanian approach to the logic of perversion. İçinde J. Rabate (Ed.). *The Cambridge Companion Lacan*. Cambridge University Press.
- Fonagy, P. (2001). *Attachment Theory and Psychoanalysis*. New York: Other Press.
- Gavin, N. I., Gaynes, B. N., Lohr, K. N., Meltzer-Brody, S., Gartlehner, G., & Swinson, T. (2005). Perinatal depression: a systematic review of prevalence and incidence. *Obstetrics and gynecology*, 106(5 Pt 1), 1071–1083. <https://doi.org/10.1097/01.AOG.0000183597.31630.db>
- Gilligan, C. (1982). New maps of development: New visions of maturity. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(2), 199–212. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb02682.x>
- Glaser, B., & Strauss, A. (1967). *Awareness of dying*. Chicago, IL: Aldine Publishing Co.
- Gregoire, A. J., Kumar, R., Everitt, B., Henderson, A. F., & Studd, J. W. (1996). Transdermal oestrogen for treatment of severe postnatal depression. *Lancet (London, England)*, 347(9006), 930–933. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(96\)91414-2](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(96)91414-2)

- Hendrick, V., Altshuler, L. L., & Suri, R. (1998). Hormonal changes in the postpartum and implications for postpartum depression. *Psychosomatics*, 39(2), 93–101. [https://doi.org/10.1016/S0033-3182\(98\)71355-6](https://doi.org/10.1016/S0033-3182(98)71355-6)
- Higgins, S. T., Washio, Y., Heil, S. H., Solomon, L. J., Gaalema, D. E., Higgins, T. M., & Bernstein, I. M. (2012). Financial incentives for smoking cessation among pregnant and newly postpartum women. *Preventive medicine*, 55 Suppl(Suppl), S33–S40. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2011.12.016>
- Hutchens, B. F., & Kearney, J. (2020). Risk Factors for Postpartum Depression: An Umbrella Review. *Journal of midwifery & women's health*, 65(1), 96–108. <https://doi.org/10.1111/jmwh.13067>
- Josselson, R. (1987). *Finding herself: Pathways to identity development in women*. San Francisco, Jossey-Bass.
- Klaus, M., Kennell, J. (1982). *Parent-Infant bonding*. St. Louis, Mo: Mosby.
- Klein, M. (1946). Notes on some schizoid mechanisms. *Projective identification : The fate of a concept*, 19-46.
- Lusskin, S. I., Pundiak, T. M., & Habib, S. M. (2007). Perinatal depression: hiding in plain sight. *Canadian journal of psychiatry. Revue canadienne de psychiatrie*, 52(8), 479–488. <https://doi.org/10.1177/070674370705200802>
- Mauthner, N. S. (2010). “I wasn’t being true to myself”: Women’s narratives of postpartum depression. In D. C. Jack & A. Ali (Eds.), *Silencing the self across cultures: Depression and gender in the social world* (pp. 459–484). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195398090.003.0023>
- McCoy, S. J., Beal, J. M., & Watson, G. H. (2003). Endocrine factors and postpartum depression. A selected review. *The Journal of reproductive medicine*, 48(6), 402–408.
- McKelvin, G., Thomson, G., & Downe, S. (2021). The childbirth experience: A systematic review of predictors and outcomes. *Women and birth : journal of the Australian College of Midwives*, 34(5), 407–416. <https://doi.org/10.1016/j.wombi.2020.09.021>
- Mercer, M. T. (2004). Becoming a Mother Versus Maternal Role Attainment. *Journal of Nursing Scholarship*. 36/3. <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.2004.04042.x>
- Nahas, V. L., Hillege, S., & Amasheh, N. (1999). Postpartum depression. The lived experiences of Middle Eastern migrant women in Australia. *Journal of nurse-midwifery*, 44(1), 65–74. [https://doi.org/10.1016/s0091-2182\(98\)00083-4](https://doi.org/10.1016/s0091-2182(98)00083-4)
- Nicholson P. (1999). Loss, happiness and postpartum depression: The ultimate paradox. *Canadian Psychology*, 40, 162–178.
- Nielsen Forman, D., Videbech, P., Hedegaard, M., Dalby Salvig, J., & Secher, N. J. (2000). Postpartum depression: identification of women at risk. *BJOG : an international journal of obstetrics and gynaecology*, 107(10), 1210–1217. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0528.2000.tb11609.x>
- O’Hara M. W., Zekoski E. M. (1988). Postpartum depression. Motherhood and mental illness: 2 Causes and consequences, R Kumar, I F. Brockington. Butterworths, Oxford 1988
- O’Hara, M.W. and Swain, A.M. (1996) Rates and Risks of Postpartum Depression—A Meta-Analysis. *International Review of Psychiatry*, 8, 37-54. <http://dx.doi.org/10.3109/09540269609037816>

- O'Hara, M. W., & McCabe, J. E. (2013). Postpartum depression: current status and future directions. *Annual review of clinical psychology*, 9, 379–407. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050212-185612>
- Rogan, F., Shmied, V., Barclay, L., Everitt, L., & Wyllie, A. (1997). "Becoming a mother" - developing a new theory of early motherhood. *Journal of advanced nursing*, 25(5), 877–885. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1997.1997025877.x>
- Rubin, R. (1967). Attainment of the maternal role. Part 1. Processes. *Nursing Research*, 16, 237–245.
- Shaw, E., Levitt, C., Wong, S., Kaczorowski, J., & McMaster University Postpartum Research Group (2006). Systematic review of the literature on postpartum care: effectiveness of postpartum support to improve maternal parenting, mental health, quality of life, and physical health. *Birth (Berkeley, Calif.)*, 33(3), 210–220. <https://doi.org/10.1111/j.1523-536X.2006.00106.x>
- Shinebourne, P. (2011). The theoretical underpinnings of Interpretative Phenomenological Analysis (IPA). *Existential Analysis*, 22(1), 16–31.
- Sichel, D. A., Cohen, L. S., Robertson, L. M., Ruttenberg, A., & Rosenbaum, J. F. (1995). Prophylactic estrogen in recurrent postpartum affective disorder. *Biological psychiatry*, 38(12), 814–818. [https://doi.org/10.1016/0006-3223\(95\)00063-1](https://doi.org/10.1016/0006-3223(95)00063-1)
- Silverman, M. E., Reichenberg, A., Savitz, D. A., Cnattingius, S., Lichtenstein, P., Hultman, C. M., Larsson, H., & Sandin, S. (2017). The risk factors for postpartum depression: A population-based study. *Depression and anxiety*, 34(2), 178–187. <https://doi.org/10.1002/da.22597>
- Smith, J.A., Flower P., ve Larkin, M. (2009), *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. 6(4), pp. 346–347
- Tambag, H., Turan, Z., Tolun, S., & Can, R. (2018). Perceived social support and depression levels of women in the postpartum period in Hatay, Turkey. *Nigerian journal of clinical practice*, 21(11), 1525–1530. https://doi.org/10.4103/njcp.njcp_285_17
- Tronick, E.Z., & Gianino, A.F. (1986). Interactive mismatch and repair: Challenges to the coping infant. *Zero to Three*, 6(3), 1–6.
- Ünal, E. (2023). Farklı bir Deneyim olarak Beklenti Yası: Bugünün ve Yarının Problemleri Arasında Mahsur Kalmak. İçinde T. Gençöz (Ed.). *Psikolojide Nitel Araştırma Yöntemleri: Yaklaşımlar, Veri Analizi ve Uygulama Örnekleri*. Nobel yay.
- Walker, L. O. (1992). *Parent-Infant Nursing Science*. F.A.
- Winnicott, D. W. (1975). *Through paediatrics to psycho-analysis: Collected papers*. Brunner/Mazel.
- Yalçinkaya- Alkar, Ö., & Gençöz, T. (2007). Yeni Doğum Yapmış Annelerin Depresyon Belirtileri: Evlilik Doyumu ve Doğum Zorluk Derecesinin Önemi. *Kriz Dergisi*, 15(3), 1–8
https://doi.org/10.1501/Kriz_00000000265

SOSYAL MEDYA KULLANIM DAVRANIŞINI KONTROL ETME ZORLUĞU YAŞAYAN KADINLARIN KENDİLERİ VE DİĞERLERİ İLE KURDUĞU İLİŞKİ DENEYİMLERİNİN YORUMLAYICI FENOMENOLOJİK ANALİZ İLE İNCELENMESİ

*İzel G. ÖZKAN¹
Sevda SARI²*

Sosyal Medyanın Yoğun Kullanımı

Bu bölümde Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA; Interpretative Phenomenological Analysis, IPA)'e örnek teşkil etmesi amacıyla, sosyal medya kullanım davranışını kontrol etme zorluğu yaşayan kadınların duygularını ve deneyimlerini inceleyen bir çalışmaya yer verilmiştir. Bireylerin sosyal medya kullanım davranışlarını nasıl anlamlandırdıklarını bu davranışın altında yatan duyguları içinde bulunan sosyal, kültürel yapı çerçevesinde derinlemesine incelemek amacıyla bu çalışmanın yönteminin YFA olmasına karar verilmiştir (Smith, 1996; Smith ve Osborn, 2004). Bu bölüm yöntemi YFA olan bir araştırmanın ilk adımlarından sonuna kadar olan süreci kapsayan bir araştırma örneğini içermektedir.

Sosyal medya kullanımı; bireylerin sosyal medya aktivitelerinin açık, gözlemlenebilir eylemleri olarak tanımlanabilir. Sosyal medyanın kompulsif kullanımı ise; kişinin kullanımını engellemekteki başarısızlık sebebiyle hayatındaki aktivitelere katılımının sekteye uğraması olarak tanımlanmıştır (LaRose, Wohn, Ellison, Steinfield, 2011, s:3). Turel ve Serenko (2012), sosyal medya kullanım davranışının kontrolden çıkmasını 3 farklı modelle açıklamışlardır: Bilişsel

* Yazar Notu: Bu çalışmada birinci yazarın, diğer yazarın danışmanlığında yürütülen “Sosyal Medya Kullanım Davranışını Kontrol Etme Zorluğu Yaşayan Kadınların Duygularının ve Deneyimlerinin Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz ile İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

¹ Klinik Psikolog, Korto Psikoloji, izerel.ozkan@porta.com.tr, ORCID ID: 0009-0003-5489-9728

² Psikolog Dr., Lente Psikoterapi ve Nitel Araştırma Merkezi, sevda.ksm@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0117-8380

Kaynakça

- Andalibi, N., Ozturk, P., & Forte, A. (2015, February). Depression-related imagery on instagram. In *Proceedings of the 18th ACM Conference Companion on Computer Supported Cooperative Work & Social Computing* (pp. 231-234). ACM.
- Anzieu-Premmereur, C. (2024). On the Roots of Addictive Behavior in Narcissist Vulnerability and Lack of Transitional Area. In *A Psychoanalytic Exploration of the Contemporary Search for Pleasure* (pp. 81-99). Routledge.
- Ayers, M. Y. (2014). *Mother-infant attachment and psychoanalysis: The eyes of shame*. Routledge.
- Beebe, B., & Lachmann, F. (2002). Organizing principles of interaction from infant research and the lifespan prediction of attachment: Application to adult treatment. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 2(4), 61-89.
- Bilir, S. E., (2016). *Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde işlevsel olmayan ilişki inançları ile ilişkisel benlik tutumlarının bağlanma kuramı çerçevesinde incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Burrowes, B. D., & Halberstadt, A. G. (1987). Self-and family-expressiveness styles in the experience and expression of anger. *Journal of Nonverbal Behavior*, 11(4), 254-268.
- Cromby, J. (2012). Feeling the way: Qualitative clinical research and the affective turn. *Qualitative Research in Psychology*, 9(1), 88-98.
- Çakır, Z. (2007). *Antisozyal kişilik bozukluğunda erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve şema sürdürücü başa çıkma davranışları arasındaki ilişkiler: Şema modeli çerçevesinde bir inceleme*. Yüksek lisans tezi, Ankara.
- Dardis, C. M., & Gidycz, C. A. (2017). The frequency and perceived impact of engaging in in-person and cyber unwanted pursuit after relationship break-up among college men and women. *Sex Roles*, 76(1-2), 56-72.
- Draucker, C. B., & Martsolf, D. S. (2010). The role of electronic communication technology in adolescent dating violence. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 23(3), 133-142.
- Eatough, V., & Smith, J. A. (2008). Interpretative phenomenological analysis. *The Sage handbook of qualitative research in psychology*, 179, 194.
- Eatough, V., Smith, J. A., & Shaw, R. (2008). Women, anger, and aggression: An interpretative phenomenological analysis. *Journal of interpersonal violence*, 23(12), 1767-1799.
- Echeburúa, E., & de Corral, P. (2010). Addiction to new technologies and to online social networking in young people: A new challenge. *Adicciones*, 22(2), 91-95.
- Elliott, R., Fischer, C. T., & Rennie, D. L. (1999). Evolving guidelines for publication of qualitative research studies in psychology and related fields. *British journal of clinical psychology*, 38(3), 215-229.
- Erten, Y., (2002). Freud'dan Günümüze Kuram ve Uygulamalar. *Kendilik Psikolojisi: Heinz Kohut ve Sonrası*. 3 P Dergisi, 10 (3) Ek sayı.
- Fardouly, J., Diedrichs, P. C., Vartanian, L. R., & Halliwell, E. (2015). Social comparisons on social media: The impact of Facebook on young women's body image concerns and mood. *Body Image*, 13, 38-45.
- Fischer, C. T. (2009). Bracketing in qualitative research: Conceptual and practical matters. *Psychotherapy Research*, 19(4-5), 583-590.

- Griffiths, M. (2005). A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10(4), 191-197.
- Halberstadt, A. G. (1986). Family socialization of emotional expression and nonverbal communication styles and skills. *Journal of personality and social psychology*, 51(4), 827.
- Hazen, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511-524
- Hellawell, D. (2006). Inside out: Analysis of the insider outsider concept as a heuristic device to develop reflexivity in students doing qualitative research. *Teaching in Higher Education*, 11, 483-494.
- Holmes, W. (2011). Crisis communications and social media: Advantages, disadvantages and best practices.
- Hormes, J. M., Kearns, B., & Timko, C. A. (2014). Craving Facebook? Behavioral addiction to online social networking and its association with emotion regulation deficits. *Addiction*, 109(12), 2079-2088.
- Horney, K. (1950). *Neurosis and human growth*, New York (WW Norton) 1950.
- Hubbard, G., Backett-Milburn, K., & Kemmer, D. (2001). Working with emotion: issues for the researcher in fieldwork and teamwork. *International Journal of Social Research Methodology*, 4(2), 119-137.
- Infante, D. A., Trebing, J. D., Shepherd, P. E., & Seeds, D. E. (1984). The relationship of argumentativeness to verbal aggression. *Southern Speech Communication Journal*, 50(1), 67-77.
- Karaïskos, D., Tzavellas, E., Balta, G., & Paparrigopoulos, T. (2010). P02-232- Social network addiction: a new clinical disorder?. *European Psychiatry*, 25, 855.
- Kim, J. H., Kim, M. S., & Nam, Y. (2010). An analysis of self-construals, motivations, Facebook use, and user satisfaction. *Intl. Journal of Human-Computer Interaction*, 26(11-12), 1077-1099.
- Kim, Y., Sohn, D., & Choi, S. M. (2011). Cultural difference in motivations for using social network sites: A comparative study of American and Korean college students. *Computers in human behavior*, 27(1), 365-372.
- Kohut, H. (1984). How Does Analysis Cure?. Eds. A. Goldberg and P. Stepansky. Chicago.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction—a review of the psychological literature. *International journal of environmental research and public health*, 8(9), 3528-3552.
- Larkin, M., Watts, S., & Clifton, E. (2006). Giving voice and making sense in interpretative phenomenological analysis. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 102-120
- LaRose, R., Wohn, D. Y., Ellison, N., & Steinfield, C. (2011). Facebook fiends: Compulsive social networking and adjustment to college. In *IADIS International Conference ICT*.
- Lewis, H. B. (1971). Shame and guilt in neurosis. *Psychoanalytic review*, 58(3), 419.
- Livingstone, S. (2008). Taking risky opportunities in youthful content creation: teenagers' use of social networking sites for intimacy, privacy and self-expression. *New media & society*, 10(3), 393-411.
- Lukacs, V., & Quan-Haase, A. (2015). Romantic breakups on Facebook: new scales for studying post-breakup behaviors, digital distress, and surveillance. *Information, Communication & Society*, 18(5), 492-508.

- Lup, K., Trub, L., & Rosenthal, L. (2015). Instagram# instasad?: exploring associations among instagram use, depressive symptoms, negative social comparison, and strangers followed. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(5), 247-252.
- Lyndon, A., Bonds-Raacke, J., & Cratty, A. D. (2011). College students' Facebook stalking of ex-partners. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(12), 711-716.
- Lyons, E., & Coyle, A. (Eds.). (2016). *Analysing qualitative data in psychology*. Sage.
- Mathes, E. W., Adams, H. E., & Davies, R. M. (1985). Jealousy: Loss of relationship rewards, loss of self-esteem, depression, anxiety, and anger. *Journal of personality and social psychology*, 48(6), 1552.
- Morgan, M. (2018). The projective gridlock: a form of projective identification in couple relationships. In *Intrusiveness and Intimacy in the Couple* (pp. 49-64). Routledge.
- Müller, K. W., Dreier, M., Beutel, M. E., Duven, E., Giral, S., & Wölfling, K. (2016). A hidden type of internet addiction? Intense and addictive use of social networking sites in adolescents. *Computers in Human Behavior*, 55, 172-177.
- Neale, J., Allen, D., & Coombes, L. (2005). Qualitative research methods within the addictions. *Addiction*, 100(11), 1584-1593.
- Orb, A., Eisenhauer, L., & Wynaden, D. (2001). Ethics in qualitative research. *Journal of nursing scholarship*, 33(1), 93-96.
- Philips, T. (2016). Kohut Memorial Lecture: Race, Place, and Selfie. *International Journal of Psychoanalytic Self-Psychology*, 11(2), 97- 114.
- Pietkiewicz, I., & Smith, J. A. (2014). A practical guide to using interpretative phenomenological analysis in qualitative research psychology. *Psychological Journal*, 20(1), 7-14
- Quan-Haase, A., & Young, A. L. (2010). Uses and gratifications of social media: A comparison of Facebook and instant messaging. *Bulletin of science, technology & society*, 30(5), 350-361.
- Reed, L. A., Tolman, R. M., & Ward, L. M. (2016). Snooping and sexting: digital media as a context for dating aggression and abuse among college students. *Violence against women*, 22(13), 1556-1576.
- Rossmann, G. B., & Rallis, S. F. (2011). *Learning in the field: An introduction to qualitative research*. Sage.
- Smith, J.A. (1996). Beyond the divide between cognition and discourse: using interpretative phenomenological analysis in health psychology. *Psychology and Health*, 11, 261-271.
- Smith, J. A. (2004). Reflecting on the development of interpretative phenomenological analysis and its contribution to qualitative research in psychology. *Qualitative research in psychology*, 1(1), 39-54.
- Smith, J. A. (2007). Hermeneutics, human sciences and health: Linking theory and practice. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 2(1), 3-11. <https://doi.org/10.1080/17482620601016120>
- Smith, A. R., Hames, J. L., & Joiner, T. E. (2013). Status update: Maladaptive Facebook usage predicts increases in body dissatisfaction and bulimic symptoms. *Journal of affective disorders*, 149(1), 235-240.
- Smith, J. A., & Osborn, M. (2004). Interpretative phenomenological analysis. *Doing social psychology research*, 229-254.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., & Cakir, Z. (2009). Assessment of early maladaptive schemas: A psychometric study of the Turkish Young Schema Questionnaire-Short Form-3. *Turkish Journal of Psychiatry*, 20(1), 75-84.

- Spielberger, C. D., Krasner, S. S., & Solomon, E. P. (1988). The experience, expression, and control of anger. In *Individual differences, stress, and health psychology* (pp. 89-108). Springer, New York, NY.
- Stenbacka, C. (2001). Qualitative research requires quality concepts of its own. *Management decision*, 39(7), 551-556
- Storey, L. (2008). Doing interpretative phenomenological analysis. *The Sage handbook of qualitative research in psychology*, 179, 194.
- Subrahmanyam, K., Reich, S. M., Waechter, N., & Espinoza, G. (2008). Online and offline social networks: Use of social networking sites by emerging adults. *Journal of applied developmental psychology*, 29(6), 420-433.
- Tandoc, E. C., Ferrucci, P., & Duffy, M. (2015). Facebook use, envy, and depression among college students: Is facebooking depressing?. *Computers in Human Behavior*, 43, 139-146.
- Tanyaş, B. (2014). Nitel araştırma yöntemlerine giriş: Genel ilkeler ve psikolojideki uygulamaları. *Eleştirel Psikoloji Bülteni (Psikolojide Araştırma ve Yöntem Tartışmaları Özel Sayısı)*, 5, 25-38.
- Thompson, A. R., & Russo, K. (2012). Ethical dilemmas for clinical psychologists in conducting qualitative research. *Qualitative Research in Psychology*, 9(1), 32-46.
- Tiggemann, M., & Zaccardo, M. (2018). 'Strong is the new skinny': A content analysis of#fitspiration images on Instagram. *Journal of Health Psychology*, 23(8), 1003-1011.
- Turel, O., & Serenko, A. (2012). The benefits and dangers of enjoyment with social networking websites. *European Journal of Information Systems*, 21(5), 512-528.
- Uzlaner, D. (2017). The selfie and intolerable gaze of the Other. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 14(4), 282-294.
- Wang, R., Yang, F., & Haigh, M. M. (2017). Let me take a selfie: exploring the psychological effects of posting and viewing selfies and groupies on social media. *Telematics and Informatics*, 34(4), 274-283.
- White, G. L. (1981). Some correlates of romantic jealousy 1. *Journal of Personality*, 49(2), 129-145.
- Willig, C., & Rogers, W. S. (Eds.). (2017). *The SAGE handbook of qualitative research in psychology*. Sage.
- Winnicott, D. W. (2014). *Oyun ve gerçeklik*. (T. Birkan, Çev.) İstanbul:Metis. (Özgün eser 1971 tarihlidir.
- Wu, A. M., Cheung, V. I., Ku, L., & Hung, E. P. (2013). Psychological risk factors of addiction to social networking sites among Chinese smartphone users. *Journal of behavioral addictions*, 2(3), 160-166.

Bölüm 6

GENÇ YETİŞKİN KADINLARDA COVID-19'UN NEDEN OLDUĞU BABA KAYBI DENEYİMİNİN YORUMLAYICI FENOMENOLOJİK YÖNTEM İLE ANALİZİ

Dilara ALKAN¹
Elif ÜNAL²

Genç Yetişkin Kadınlarda COVID-19'un Neden Olduğu Baba Kaybı Deneyiminin Yorumlayıcı Fenomenolojik Yöntem ile Analizi

Kitabın bu bölümünde, COVID-19 nedeniyle babalarını kaybeden kadınların deneyimlerini inceleyen bir çalışma sunulacaktır. Çalışmanın ana hedefi, katılımcıların deneyimlerine ilişkin derinlemesine bir anlayış geliştirmektir. Bu amaçla, bireylerin deneyimlerinin derinlemesine incelenmesini sağlayan nitel bir araştırma yöntemi olan Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) kullanılmıştır.

Birini kaybetmek ve bu yüzden yas tutmak birçok insanın başına gelir. Bu kayıplar, bir kişiyi sarsabilir ve tekrar hayatına alışması biraz zaman alabilir (Sanderson ve ark., 2022). Birçok insan, zaman geçtikçe yas sürecinin getirdiği zorlukların hafiflediğini fark eder; bir yakınını kaybettikten sonra aile ve yakın dostların desteğiyle iyi bir uyum sağlar; uzun süreli zorluklar yaşamaz veya profesyonel yardıma ihtiyaç duymaz (Bonanno, 2004; Stroebe ve ark., 2007). Ancak travmatik kayıplar; örneğin cinayet, intihar ya da terör saldırıları sonucu yaşanan ölümler, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) semptomları ve karmaşık yas gibi daha şiddetli, derin ve uzun süreli psikolojik tepkilere neden olabilir (Glad ve ark., 2022). Dünya tarihinde toplumsal travmaya neden olan birtakım

* Yazar notu: Bu çalışma, birinci yazarın ve diğer yazarın danışmanlığında yürütülen "An Interpretative Phenomenological Analysis of the Experience of Father Loss caused by COVID-19 in Young Women Adults" isimli yüksek lisans tezinin uyarlanmış halidir.

¹ Klinik Psikolog, psk.dilaralkan@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü, elif.unal@omu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2237-4105

edilmiştir. Bu nedenle, gelecekte erkek katılımcıları içeren bir çalışma yapılabilir. Ayrıca, bir baba kaybı dışında, bireyler hayatlarında önemli olan bağlanma figürlerini de kaybetmişlerdir. Bu kayıpların nasıl yaşandığı gelecekteki araştırmaların konusu olabilir. Araştırmanın yapıldığı zaman dilimine bakıldığında, babaların kaybı çok yakın zamanda yaşanmıştır. Bu nedenle, katılımcılar yas sürecinin ilk aşamalarını yaşamış olabilirler. Ancak, gelecekteki çalışmalarda, bir süre geçtikten sonra, COVID-19 kaynaklı ölümlerle karmaşık yas deneyimi arasındaki ilişki hakkında daha kapsamlı bilgi elde edilebilir. Ayrıca, babanın kaybı dönemindeki COVID-19 pandemisi kısıtlamalarındaki farklılıklar nedeniyle katılımcıların deneyimlerinde bazı farklılıklar olabilir. Örneğin, COVID-19 salgınının erken dönemindeki kısıtlamalar ile bir yıl sonra sosyal kısıtlamalar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Ayrıca, hastalıkla ilgili bilgi belirsizliği de yeni gelişmelerle azalmıştır. Bu, katılımcıların COVID-19 kaynaklı ölüm anlayışlarını etkilemiş olabilir. Gelecekteki çalışmalarda, benzer zaman dilimlerinde kayıp yaşayan insanlarla görüşmeler yapılabilir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Gelecekteki çalışmalarda, katılımcıların deneyimleri daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi amacıyla nitel ve nicel yöntemleri içeren karma bir yöntemle çalışılabilir.

Kaynakça

- Aksöz-Efe, I., Erdur-Baker, O., & Servaty-Seib, H. (2018). Death rituals, religious beliefs, and grief of Turkish women. *Death Studies*, 42(9), 579-592. doi:10.1080/07481187.2017.1407379
- Albuquerque, S., Teixeira, A. M., & Rocha, J. C. (2021). Covid-19 and disenfranchised grief. *Frontiers in Psychiatry*, 12. doi:10.3389/fpsyt.2021.638874
- American Psychiatric Association. 2013. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, 5th ed. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Asgari, S., Trajkovic, J., Rahmani, M., Zhang, W., Lo, R. C., & Sciortino, A. (2021). An observational study of engineering online education during the COVID-19 pandemic. *PLOS ONE*, 16(4). https://doi.org/10.1371/journal.pone.0250041
- Bayat, F., & Cicioğlu M. N. (2008). Türklerde Cenaze Törenleri Bağlamında Mevlid Okuma Geleneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19).
- Bierhals, A. J., Prigerson, H. G., Fasiczka, A., Frank, E., Miller, M., & Reynolds, C. F. (1996). Gender differences in complicated grief among the elderly. *OMEGA Journal of Death and Dying*, 32(4), 303-317. doi:10.2190/437w-edwj-lmq1-0cb9
- Bonanno, G. A. (2004). Loss, Trauma, and Human Resilience: Have We Underestimated the Human Capacity to Thrive After Extremely Aversive Events? *American Psychologist*, 59(1), 20-28.
- Breen, L. J., Lee, S. A., & Neimeyer, R. A. (2021). Psychological risk factors of functional impairment after COVID-19 deaths. *Journal of Pain and Symptom Management*, 61(4). doi:10.1016/j.jpainsymman.2021.01.006

- Bromberg M. H. P. (2000). *A Psicoterapia em Situações de Perdas e Luto*. São Paulo: Editora Livro Pleno
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3532534>
- Cénat, J. M., Dalexis, R. D., Guerrier, M., Noorishad, P., Derivois, D., Bukaka, J., . . . Rousseau, C. (2021). Frequency and correlates of anxiety symptoms during the COVID-19 pandemic in low- and middle-income countries: A multinational study. *Journal of Psychiatric Research*, 132, 13-17. doi:10.1016/j.jpsychires.2020.09.031
- Chen, C., & Tang, S. (2021). Profiles of grief, post-traumatic stress, and post-traumatic growth among people bereaved due to covid-19. *European Journal of Psychotraumatology*, 12(1). <https://doi.org/10.1080/20008198.2021.1947563>
- Çubuk, B. (2020). Covid-19 ile Gelen Kayıp Nesne, Yas ve Depresyon. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(21), 90-99.
- Didin, M., Yavuz, B., & Gezgin Yazıcı, H. (2022). Covid-19'un öğrencilerin stres, Anksiyete, Depresyon, Korku Düzeylerine Etkisi: Sistematik Derleme. *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar-Current Approaches in Psychiatry*, 14(1), 38-45. doi:10.18863/pgy.931572
- Doka, K. J. (2002). Introduction. In K. J. Doka (Ed.), *Disenfranchised grief* (pp. 5-22). Research Press
- Eisma, M. C., Tamminga, A., Smid, G. E., & Boelen, P. A. (2021). Acute grief after deaths due to covid-19, natural causes and unnatural causes: An empirical comparison. *Journal of Affective Disorders*, 278, 54-56. doi:10.1016/j.jad.2020.09.049
- Engel, G. L. (1961). Is grief a disease? *Psychosomatic Medicine*, 23(1), 18-22. <https://doi.org/10.1097/00006842-196101000-00002>
- Erikson, E. H. (1959). Identity and the life cycle: Selected papers. *Psychological Issues*, 1, 1-171.
- Fischer, C. T. (2009). Bracketing in qualitative research: Conceptual and practical matters. *Psychotherapy Research*, 19(4-5), 583-590. doi:10.1080/10503300902798375
- Flick, U. (2007). *Designing qualitative research*. London: Sage.
- Freud, S. (1961). *Mourning and melancholia*. In J. Strachey (Ed. and Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*. London, England: Hogarth Press. (Original work published 1917).
- Gabay, G., & Tarabeih, M. (2022). Death from covid-19, Muslim death rituals and disenfranchised grief – a patient-centered care perspective. *OMEGA - Journal of Death and Dying*. doi:10.1177/00302228221095717
- Gearing, R. E. (2004). Bracketing in research: A typology. *Qualitative Health Research*, 14(10), 1429-1452. doi:10.1177/1049732304270394
- Glad, K. A., Stensland, S., Czajkowski, N. O., Boelen, P. A., & Dyb, G. (2022). The longitudinal association between symptoms of posttraumatic stress and complicated grief: A random intercepts cross-lag analysis. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 14(3), 386-392. <https://doi.org/10.1037/tra0001087>
- Gorer, G. (1965) *Death grief and mourning*. Cresset, London.
- Granek, L. (2010). Grief as pathology: The evolution of grief theory in psychology from Freud to the present. *History of Psychology*, 13(1), 46-73. <https://doi.org/10.1037/a0016991>

- Hall, C. (2014). Bereavement theory: recent developments in our understanding of grief and bereavement. *Bereavement Care*, 33(1), 7-12. <https://doi.org/10.1080/02682621.2014.902610>
- Haas, J. G. (2021). *Covid-19 and psychology: People and society in times of pandemic*. S.l.: Nielsen Bookdata
- Heidegger, M. (1962). *Being and time*. New York: Harper & Row.
- Hernández-Fernández, C., & Meneses-Falcón, C. (2021). I can't believe they are dead. death and mourning in the absence of goodbyes during the Covid-19 pandemic. *Health & Social Care in the Community*, 30(4). <https://doi.org/10.1111/hsc.13530>
- Husserl, E. (1931). *Ideas: General introduction to pure phenomenology* (W. R. B. Gibson, Trans.). New York: Humanities Press. (Original work published 1913).
- Kauffman, J. (1994). Mourning and mental retardation. *Death Studies*, 18(3), 257– 271. <https://doi.org/10.1080/07481189408252658>
- Keser, E., Ar-Karci, Y., & Danışman, I. G. (2022). Examining the basic assumption of psychoanalytic theory regarding normal and abnormal grief: Roles of unfinished businesses and bereavement related guilt. *OMEGA - Journal of Death and Dying*, 90(2), 783–804. <https://doi.org/10.1177/00302228221111946>
- Klein, M. (1940). Mourning and its relation to manic-depressive states. *The International Journal of Psychoanalysis*, 21, 125–153.
- Kübler-Ross, E., & Kessler, D. (2005). *On Grief and Grieving: Finding the Meaning of Grief Through the Five Stages of Loss*. New York, USA: Scribner.
- Leader, D. (2008). *The New Black: Mourning, melancholia and Depression*. London, England: Penguin.
- Lim, X. Y., Yap, A. C., Mahendran, R., & Yu, J. (2021). The interplay between anxiety, fear, protective behaviors, compassion, and resilience among older adults during a COVID-19 lockdown: A structural equation modeling study. *Translational Behavioral Medicine*, 11(5), 1172–1178. doi:10.1093/tbm/ibaa143
- Maciejewski, P. K., Zhang, B., Block, S. D., & Prigerson, H. G. (2007). An Empirical Examination of the Stage Theory of Grief. *JAMA*, 297(7), 716. doi:10.1001/jama.297.7.716
- Malkinson, R., Rubin, S. S., & Witztum, E. (Eds.). (2000). *Traumatic and nontraumatic loss and bereavement: Clinical theory and practice*. Psychosocial Press.
- McClatchey, I. S., Vonk, M. E., Lee, J., & Bride, B. (2013). Traumatic and complicated grief among children: One or two constructs? *Death Studies*, 38(2), 69–78. <https://doi.org/10.1080/07481187.2012.725571>
- Merleau-Ponty, M. (1962). *Phenomenology of perception*. London, England: Routledge.
- Morrow, S. L. (2005). Quality and trustworthiness in qualitative research in counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 250–260. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.52.2.250>
- Murphy, P. A., & Mosenthal, A. C. (2008). Death from trauma-management of grief and bereavement and the role of the surgeon. *Current Therapy of Trauma and Surgical Critical Care*, 748–751. <https://doi.org/10.1016/b978-0-323-04418-9.50109-0>
- Nasio, J. (2004). *The book of love and pain thinking at the limit with Freud and Lacan*. State University of New York Press
- Neuman, W. L. & Robson, K. (2014). *Basics Of Social Research*. Toronto: Pearson Canada.

- Olaleye, C., & Varga, M. (2022). The role of gender on holistic grief effects experienced by college students. *Georgia Journal of College Student Affairs*, 38(1), 26-36. <https://doi.org/10.20429/gcpa.2022.380102>
- Otani, H., Yoshida, S., Morita, T., Aoyama, M., Kizawa, Y., Shima, Y., . . . Miyashita, M. (2017). Meaningful communication before death, but not present at the time of death itself, is associated with better outcomes on measures of depression and complicated grief among bereaved family members of cancer patients. *Journal of Pain and Symptom Management*, 54(3), 273-279. doi:10.1016/j.jpainsymman.2017.07.010
- Patton, M. Q. (2002). Two decades of developments in Qualitative Inquiry. *Qualitative Social Work*, 1(3), 261-283. doi:10.1177/1473325002001003636
- Pietkiewicz, I., & Smith, J. A. (2014). A practical guide to using interpretative phenomenological analysis in qualitative research psychology. *Czasopismo Psychologiczne Psychological Journal*, 20(1). doi:10.14691/cppj.20.1.7
- Prigerson, H. G., Horowitz, M. J., Jacobs, S. C., Parkes, C. M., Aslan, M., Goodkin, K., . . . Maciejewski, P. K. (2009). Prolonged grief disorder: Psychometric validation of criteria proposed for DSM-V and ICD-11. *PLoS Medicine*, 6(8). doi:10.1371/journal.pmed.1000121
- Rodham, K., Fox, F., & Doran, N. (2013). Exploring analytical trustworthiness and the process of reaching consensus in interpretative phenomenological analysis: Lost in transcription. *International Journal of Social Research Methodology*, 18(1), 59-71. doi:10.1080/13645579.2013.852368
- Sanderson, E. A., Humphreys, S., Walker, F., Harris, D., Carduff, E., McPeake, J., . . . Lone, N. I. (2022). Risk factors for complicated grief among family members bereaved in Intensive Care Unit Settings: A systematic review. *PLOS ONE*, 17(3). doi:10.1371/journal.pone.0264971
- Santosa, H., Widyastuti, D. A., Basuki, A., Kasman, R., Buchori, S., & Fitria, N. (2021). A description and factors causing student anxiety during the COVID-19 pandemic in Indonesia. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 16(4), 1917-1925. doi:10.18844/cjes.v16i4.6055
- Servaty-Seib, H. L., & Fajgenbaum, D. C. (2015). *We get it: Voices of grieving college students and Young Adults*. Jessica Kingsley Publishers.
- Shear, M. K., Simon, N., Wall, M., Zisook, S., Neimeyer, R., Duan, N., Reynolds, C., Lebowitz, B., Sung, S., Ghesquiere, A., Gorscak, B., Clayton, P., Ito, M., Nakajima, S., Konishi, T., Melhem, N., Meert, K., Schiff, M., O'Connor, M.-F., ... Keshaviah, A. (2011). Complicated grief and related bereavement issues for DSM-5. *Depression and Anxiety*, 28(2), 103-117. <https://doi.org/10.1002/da.20780>
- Smith, J.A. (2004). Reflecting on the development of Interpretative Phenomenological Analysis and its contribution to qualitative research in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 1(1), 39-54
- Smith, J.A., Flowers, P., & Larkins, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis theory, Method and Research*. London: Sage.
- Smith, J. A., Harre, R., & Van Langenhove, L. (1995). *Rethinking methods in psychology*. London: Sage Publications Ltd.
- Smith, J. A., Jarman, M., & Osborn, M. (1999). Doing interpretative phenomenological analysis. In: M. Murray, K. Chamberlain. *Qualitative Health Psychology*.

- Smith, J. A., & Osborn, M. (2003). Interpretative phenomenological analysis. In: J. A. Smith (Eds.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (pp. 51-80). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc
- Smith, J.A. & Osborn, M. (2008). Interpretative phenomenological analysis. In J.A. Smith (Ed.) *Qualitative Psychology: A practical guide to research methods* (pp. 53-80). London, UK: Sage Publications Ltd.
- Spurio, M. G. (2021). Mourning from Covid-19 and Post Traumatic Stress Disorder. New therapeutic tools in the treatment of pathological bereavement. *Psychiatr Danub*. Sep;33(Suppl 9):102-107. PMID: 34559787.
- Stroebe, M., Schut, H., & Stroebe, W. (2007). Health outcomes of bereavement. *The Lancet*, 370(9603), 1960–1973. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(07\)61816-9](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(07)61816-9)
- Stewart, D. and Mickunas, A. (1990). *Exploring Phenomenology: A Guide to the Field and Its Literature*. 2nd Edition, Ohio University Press, Athens.
- Stroebe, M., & Schut, H. (2020). Bereavement in times of COVID-19: A review and theoretical framework. *OMEGA - Journal of Death and Dying*, 82(3), 500–522. doi:10.1177/0030222820966928
- Volkan, V. D., & Zintl, E. (2018). *Kayıptan Sonra Yaşam: "Komplike Yas ve tedavisi"*. Ankara, Türkiye: Pusula Yayıncılık.
- Thompson, S. (2015). Using mobile technology to observe student study behaviors and track library space usage. *Journal of Access Services*. 12(1–2). doi: 10.1080/15367967.2015.972754.
- Tufford, L., & Newman, P. (2010). Bracketing in qualitative research. *Qualitative Social Work*, 11(1), 80-96. doi:10.1177/1473325010368316
- Ünal, E. (2019). *An interpretative phenomenological analysis of anticipatory grief: Getting stuck between the problems of the present and the future*. [Unpublished doctoral dissertation]. Middle East Technical University.
- Villarreal-Zegarra, D., Copez-Lonzoy, A., Vilela-Estrada, A. L., & Huarcaya-Victoria, J. (2021). Depression, post-traumatic stress, anxiety, and fear of covid-19 in the general population and health-care workers: Prevalence, relationship, and explicative model in Peru. doi:10.21203/rs.3.rs-151028/v1
- Vindegard, N., & Benros, M. E. (2020). Covid-19 pandemic and Mental Health Consequences: Systematic review of the current evidence. *Brain, Behavior, and Immunity*, 89, 531-542. doi:10.1016/j.bbi.2020.05.048
- Zisook, S., & Shear, K. (2009). Grief and bereavement: What psychiatrists need to know. *World Psychiatry*, 8(2), 67–74. <https://doi.org/10.1002/j.2051-5545.2009.tb00217.x>
- Wallace, C. L., Wladkowski, S. P., Gibson, A., & White, P. (2020). Grief during the COVID-19 pandemic: Considerations for Palliative Care Providers. *Journal of Pain and Symptom Management*, 60(1). doi:10.1016/j.jpainsymman.2020.04.012
- Walsh, F. (2020). Loss and resilience in the time of Covid-19: Meaning making, hope, and transcendence. *Family Process*, 59(3), 898-911. doi:10.1111/famp.12588
- Wang, H., Xia, Q., Xiong, Z., Li, Z., Xiang, W., Yuan, Y., . . . Li, Z. (2020). The psychological distress and coping styles in the early stages of the 2019 coronavirus disease (covid-19) epidemic in the general Mainland Chinese population: A webbased survey. *PLOS ONE*, 15(5). doi:10.1371/journal.pone.0233410
- Wright, A. A., Keating, N. L., Balboni, T. A., Matulonis, U. A., Block, S. D., & Prigerson, H. G. (2010). Place of death: Correlations with quality of life of patients with cancer and

- predictors of bereaved caregivers' mental health. *Journal of Clinical Oncology*, 28(29), 4457-4464. doi:10.1200/jco.2009.26.3863
- World Health Organization. (2024). *Covid-19 deaths | who covid-19 dashboard*. World Health Organization. <https://data.who.int/dashboards/covid19/deaths?n=o>
- Wu, J., Malfam, M., Mamas, M., Rashid, M., Kontopantelis, E., Deanfield, J. E., ... Gale, C. P. (2020). Place and underlying cause of death during the COVID-19 pandemic: Retrospective cohort study of 3.5 million deaths in England and Wales, 2014 to 2020. *medRxiv*.